

**ПАРАДИГМА ПІСОК-ПОЛЕ-ЗЕМЛЯ У РОМАНІ СТЕПАНА ПРОЦЮКА
«ПАЛЬЦІ ПОМІЖ ПІСКОМ»**

Марченко Тетяна,

кандидат філологічних наук, доцент

ORCID ID 0000-0002-2694-5315

Сумський національний аграрний університет

вул. Г. Кондратьєва, 160, 40021, Україна

tetiana_march@ukr.net

У статті розглядаються питання мовної парадигми пісок-поле-земля у романі Степана Процюка «Пальці поміж піском». Основною метою дослідження є через лінгвістичний аналіз показати вплив окремих лексем на розкриття змісту літературного твору, характеристики персонажів, формування загального сприйняття тексту, філософського змісту тощо. Використовуючи етимологічний аналіз структурних одиниць парадигми, окреслити окремі семантичні групи – індикатори контексту. Висвітлено поняття «парадигма» як лінгвофілософське утворення, що у цьому дослідженні стало визначальним для розуміння та аналізу літературного тексту, а також стало ключовим поняттям поєднання декількох лексико-семантичних груп.

Крім того, навколопарадигматичні елементи (мовні моделі), зазначені у дослідженні, виконували допоміжну та підсилюючу функції, що забезпечило повніше сприйняття тексту роману.

Наскрізний текстовий аналіз цих лексичних одиниць дав змогу визначити декілька семантичних груп, які стали визначальними у романі. Етимологічний аналіз кожного елементу парадигми став ключовим, що й визначило цілісність усієї системи. Встановлено сталі давні семантичні зв'язки у моделі пісок-поле-земля, що й спричинило їхнє об'єднання до окремої парадигми. Кожен висновок проілюстровано прикладом з роману.

Результатом дослідження стало окреслення мовних моделей, які автор використовував для вираження змісту як з боку філософського, так і з боку літературознавчого. Такі моделі допомагають зрозуміти основну ідею твору, передати влучно й стисло думку автора.

Саме лінгвістичний аналіз тексту забезпечив глибоке розуміння проблематики роману, вживання лексики давнього походження було вдалим стилістичним прийомом, майстерно використаним автором.

***Ключові слова:** роман, парадигма, етимологічний аналіз, лексична одиниця, лексико-семантична група, мовна модель.*

**THE SAND-FIELD-EARTH PARADIGM IN STEPAN PROTSIUK'S NOVEL
“THE FINGERS THROUGH THE SAND”**

Marchenko Tetiana,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor

ORCID ID 0000-0002-2694-5315

Sumy National Agrarian University

160, H. Kondratieva Str., 40021, Ukraine

tetiana_march@ukr.net

© Marchenko T., 2022

Abstract. *The article considers the issues of the language paradigm sand-field-land in Stepan Protsiuk's novel "The Fingers Through the Sand". The main purpose of the study is through linguistic analysis to show the influence of individual tokens on the disclosure of the content of a literary work, the characteristics of the heroes, the formation of the general perception of the text, philosophical content, etc. Using etymological analysis of the structural units of the paradigm, outline individual semantic groups – the indicators of context. The notion of "paradigm" as a linguistic-philosophical formation is highlighted, which in this study became decisive for the understanding and analysis of the literary text, and also became a key notion of combining several lexical-semantic groups.*

In addition, the surrounding paradigmatic elements (language models) mentioned in the study performed auxiliary and reinforcing functions, which provided a fuller perception of the text of the novel.

A thorough textual analysis of these lexical units made it possible to identify several semantic groups that became decisive in the novel. Etymological analysis of each element of the paradigm became key, which determined the integrity of the whole system. There are long-standing semantic connections in the sand-field-land model, which led to their unification into a separate paradigm. Each conclusion is illustrated by an example from the novel.

The result of the study was the delineation of language models that the author used to express the content of both philosophical and literary. Such models help to understand the main idea of the work, to convey accurately and concisely the author's opinion.

It was the linguistic analysis of the text that provided a deep understanding of the problems of the novel, the use of vocabulary of ancient origin was a successful stylistic device, skilfully used by the author.

Key words: *novel, paradigm, etymological analysis, lexical unit, lexical-semantic group, language model.*

Вступ

Творчий доробок Степана Процюка наразі складається з багатьох поетичних та прозових творів як для дорослих, так і для дітей та юнацтва. Як сучасний український письменник він не скутий цензурою, має безмежну свободу слова, та водночас чутливо реагує на суспільні виклики, часом нехтуючи читацькі уподобання.

Він є серед українських митців, чії твори не тільки виступають виразниками суспільних подій, але є предтечою подій майбутнього. Така література є надзвичайно вагомим з точки зору розвитку українського соціуму, вона складна, що й визначає вибір методів до її дослідження (Баран).

Мова творів Степана Процюка з одного боку проста й зрозуміла, а з іншого – вибір мовних засобів часто неочікуваний, глибоко інтимний, пафосно-піднесений, брутально-безкомпромісний, власне, різний. Саме тому мова романів цього письменника є надзвичайно цікавою для дослідження.

Матеріалом дослідження стали лексичні одиниці, об'єднані парадигмою *пісок-поле-земля* у романі Степана Процюка «Пальці поміж піском», а також їхні лексико-семантичні групи.

До **методів** аналізу цієї парадигми належать: *описовий, метод «слово-образ»*, суть якого полягає у виявленні того комплексу мовних засобів різних рівнів з усіма стилістико-смісловими; *метод дослідження лексико-семантичних полів; контекстний та інтертекстуальний метод* аналізу мовних одиниць (у художньому тексті дозволяє простежити функціонування наскрізних образів, мовних знаків), *метод етимологічного аналізу*.

Варто зауважити, що на сьогодні методологія будь-якого лінгвістичного дослідження – явище пластичне, що перебуває у розвитку: «...а лінгвометодологія опинилася на роздоріжжі між усталеними принципами раціональності, об'єктивізму часів модерну та широким лібералізмом деконструкції - пануючого методологічного

принципу постмодернізму; З постмодернізмом в лінгвістичних дослідженнях набирає ваги філософський принцип деконструкції» (Стежко 2021: 101–102).

Актуальність дослідження визначає розвиток сучасної української літератури, який останніми десятиліттями має характер різножанрового, мультитематичного, мовного розмаїття. Лінгвістичний аналіз художнього твору відображає розвиток сучасної української літературної мови. Окремі лексичні одиниці розглядаються як акумулятори змісту та фактори впливу на свідомість читача.

Мета дослідження – проаналізувати основні лексичні елементи парадигми *пісок-поле-земля* як центральної у романі, сформувати мовні семантичні моделі, що мають допоміжну функцію. **Предметом дослідження** стали лексичні одиниці парадигми *пісок-поле-земля* та її супровідні навколопарадигматичні елементи.

Обговорення

Степан Процюк належить саме до таких письменників - представник «актуальної української літератури»: «Степан Процюк – один із найцікавіших і найсуперечливіших українських письменників. Йому б народитися в часи Франково-Грінченкові, - ми мали б черговий взірць естетично-світоглядного служіння Україні з таким знайомим і повторюваним на українських теренах драматичним, а то й трагічним сюжетом» (Фенько); «Проза Степана Процюка засвідчує переорієнтацію значної частини письменників із кількасоттисячної аудиторії на вузьке коло підготовлених реципієнтів» (Боронь 2002: 61); «Контрастність дитячих вражень та емоцій - від нападів гострого щастя до невимовного розпачу - напевно, «оселила» в мені роздвоєність і контроверсійність» (Процюк).

Мову творів цього автора не можна назвати легкою для прочитання: читач змушений пригальмовувати, щоб обміркувати прочитане, майстер слова примушує працювати розум та душу читача: «Адже мене ніколи не влаштовували ані чисте речництво постмодерних колажів, ані новонародницькі патетичні штампи. Звідси, до речі, й моє певне літературне самотництво» (Процюк).

Читаючи твори Степана Процюка, вражає вибір мовних засобів, що є результатом надзвичайно прискіпливого ставлення автора до лексичного матеріалу: «З-поміж іншого мене цікавлять можливості мови. Боротьба письменника з мовою є однією з найбільших проблем. Важливою є також боротьба із власним стилем, тобто звільнення його від застигlosti і самоповторів. Саморозвиток індивідуального стилю - те, що дуже мене цікавить. Адже можна бути талановитим, але потрапити в пастку самоплагіату, який засмокче, мов трясина... Відчуття голоду сприяє чутливості до слова» (Процюк).

Мовна модель *пісок-поле-земля* у романі набула значення парадигми, що є глобальним для всього твору, об'єднує змісти, узагальнює сприйняття; постійне її повторення має два основних значення: нагадування про тлінність всього сущого та міцне поєднання людини з природою.

Парадигма (дав.-гр. *παράδειγμα*, *paradeigma* - приклад, зразок, взірць) - багатозначне поняття, яке залежно від контексту може означати певний, обумовлений часом та обставинами як сталий на певний період: стиль, традицію, концепцію, генеральну ідею, закон - за зміною котрих можна застосувати граничні умови - зміни парадигми; у загальному значенні - теоретико-методологічна модель: 1) сукупність філософських, загальнотеоретичних основ науки; система понять і уявлень, які властиві певному періодові розвитку науки, культури, цивілізації; 2) у мовознавстві вся сукупність форм слів, що утворюють лексему, а також зразок, схема словозміни (Парадигма); 3) «модель постановки проблеми та її розв'язання» (Кочан 2008: 9).

Наприклад, у дослідженні Андрія Гурдуза «Концепт *води* в романі Олени Печорної «Химерниця» лише одна лексична одиниця допомагає у формуванні

специфічної парадигми: «Реалізуючись через варіативну поетику (вже не анатомізована й амбівалентна, але *жива вода* оприявнює себе у стилізованих описах процесів і станів, зворотах персоніфікації й евфемізації, фразеологічних конструкціях тощо) і певно підпорядковуючи структуру твору - від лексичного до образного рівнів, - концепт *води* органічно взаємодіє аналогічними тематично спорідненими кластерами уособлення, лейтмотивними імітаціями з ефектом композиційних кіл, із концептами пам'яті, повернення, раю, пекла й под., сприяючи формуванню в романі міфопоетичної парадигми мозаїчного типу, властивої прозі Олени Печорної» (Гурдуз 2020: 47).

Отже, мовна модель *поле-пісок-земля* є парадигмою у контексті всього роману Степана Процюка «Пальці поміж піском», що семантично об'єднує три сюжетні лінії роману, формує навколопарадигматичні системи, впливає на сприйняття тексту роману читачем тощо.

Оскільки основним у слові, тим, що визначає його суть і місце у загальній системі мови, є значення, то всі його елементи повинні передавати певне значення, тобто слово – це, насамперед, семантичний центр. В основі системності лексики лежать внутрішні, семантичні зв'язки слів, а сама лексична *система мови* як з погляду її складових частин, так і з погляду зв'язків, що існують між ними, є семантичною і виступає об'єктом дослідження лексикології та семасіології як система взаємозв'язаних, переплетених класів слів різних за обсягом та показниками. Цим зумовлюється особливий характер лексичної системи, її своєрідність і складність. Значення у мові утворюють внутрішні зв'язані ряди, основою яких є спільний елемент чи ознака і співвіднесеність цих рядів. Ці ряди, в свою чергу, за тим же принципом виступають членами рядів вищого рівня. Зрозуміло, що всі вони не тільки співвідносяться, але й взаємозв'язані і взаємозумовлені (Виноградов 1972: 46–47).

У романі Степана Процюка такою моделлю виступає трикомпонентна конструкція з лексем *пісок, поле, земля*, які вжито по всьому текстові. Маючи багато спільного у семантиці, ці лексичні одиниці об'єднані у єдине поняття «життя-смерть», де є життєві елементи (*земля, поляна, рілля*), а також елементи відмирання (*порох, сміття, неродючий*), що підтверджує етимологічний аналіз:

Земля – [*поземниця, поземелля*] «місцевість, дільниця, територія» – р. *земля*, бр. *зямя*, др. *земля, зема*, п. *ziemia*, ч. *země*, слц. *zeta* – споріднене з лит. *žėtė* «земля», *žėtas* «низький» (ЕСУМ 1985, II: 259);

Пісок - [*пісковатиця*] «піщана земля», [*пісковець*] «осадочна гірська порода з піском» – р. *песок*, бр. *пясок*, др. *пѣсък*, п. *piasek*, ч. *písek*, слц. *piesok* – «пил, порошок, сміття, щебінь» (ЕСУМ 1985, IV: 415);

Поле – [*полянець, полянин, поляниця*] «поляна, рівнина, невеликий луг, звичайно на узліссі або серед лісу» – р.,бр. *поле* «поле», др. *поле* «відкрите місце, поляна, луки, поле; степ, жителі степів; нива, рілля; місце битви», п. *pole* «поле, простір, зона, смуга, район», ч.сл. *pole* «т.с.» – псл. *polje* «відкрите місце, простір; рівнина, поле, рілля», похідне від рољ «широкий, плоский, порожній, неродючий» (ЕСУМ 1985 IV: 487).

До лексеми *пісок* мовною моделлю (навколопарадигматичним утворенням) слугують такі, як *пустеля, пальці, голова, замки, годинник, зречення, смерть*:

- У цій *пустелі* губився не лише *пісок* між пальцями, але й пальці поміж *піском* (Процюк, 2020: 46);

- Якби Клавдія заглянула до його кімнати, то дуже б здивувалася способу робити нічну роботу. Але вона завбачливо заховала *голову* в *пісок*... (Процюк 2020: 59);

- Наступного дня *піскові замки* всемогутності розсипалися на очах (Процюк 2020: 92);

- Але часи знову змінюються, і побутовий спокій і комфорт у нашій дорогій Вітчизні завжди нагадують *пісок*, куди кожен може занурити свої *пальці* (Процюк 2020: 162);

- Шикарний *пісковий годинник*, що ніколи не замерзав і не псувався, чітко показував час. *Годинник* переживе все. Зловив би зараз цей чортів *годинник*, трошив би його молотком, потім добивав би якимось ломом або сокирою, якби мав її під рукою! (Процюк 2020: 207-8);

- Тільки вогник невтоленної жаги до життя має подекуди шанси вистояти під усіма пальцями перемін і *піском зречення*... (Процюк 2020: 211);

- Пісковий годинник був настільки незрушним і незворушним, що Федір раптом вчепився руками в цей сімейний непотріб. Здається, усе, що накопичилося в його душі, шаленою зливою вивергалося на старовинну сімейну реліквію. – Розсипайся за вітром пісок! Убий цей триклятий часомір! (Процюк 2020: 213-214);

- Лише коли від *пісковика* залишилися друзки, Федір спершу дивився на цю пошматовану купку виряченими очима... упав біля купки побитого скла ... теж починав готуватися до *смерті* (Процюк 2020: 215).

Мовною моделлю навколо лексеми *поле* є прикметники: *піскове, невидиме, неозоре, незалежне, нескінчене, липневе, чорне-пречорне* та іменники: *сільця з піску, вода, немовля, молоко, квіти, ґрунт, шум, пшениця, жито, небо, повітря, люди, природа, політ*:

- Може, київські птахи потрапляють у в'язку *піскові поля*? (Процюк 2020: 54);

- невидимі *поля* ... пильнують за вільними живими тілами; У цих *полях* умонтовано хитромудрі *сільця з піску*, які поволі висмоктують пташине бажання свободи; *Неозорі поля* нічого не знали ні про розгрома «формалістичних» віань у музиці, ні про Федорові душевні сум'яття...; *Поля* були *незалежними* від занадто людського в усі часи й при всіх народах і державах (Процюк 2020: 55);

- *Поле* всмоктувало *воду*, як немовля материнське молоко. Раптом над *полем* засяяло. Незвіданої краси *квіти*, мініатюрні і величезні, різноколірні і повнорадісні, сумовиті і утворені сновидцем просилися до неба з-під товщ намоклого *ґрунту*. Над *полем* стояв ледь вловимий *шум* чи то росту тичинок, чи передкупальських містерій, які вже наближалися (Процюк 2020: 58);

- *Поле* було нескінченним. Федір не міг спершу відрізнити *пшеницю* від *жита* (Процюк 2020: 60);

- Закон і право для найсправедливішої у світі держави робітників і селян значив не більше, ніж шмат газети, яким підтиралися *люди* серпа десь у *полі* чи люди молота в черзі до комунального виходку (Процюк 2020: 77);

- ...Таке *чорне-пречорне поле*. *Подем* ідуть підстаркуваті (і два молодцюватих) чоловіків у чорних сюртуках. *Небо* над *полем* чорніше, ніж звичайно. У чорному, наповненому розпачем й безнадією, *повітрі* важко орієнтуватися... (Процюк 2020: 115);

- *Поле* не думає біліти. *Небо* не збирається світлішати. Це *небо* і це поле нерадянські. Це *небо* й *поле* взагалі якісь нелюдські. Нема ні червоних зірок, ні білих. *Небо* зливається з *полем* (Процюк 2020: 116);

- Але якщо мене колись випустять з цього пекла, хочу тихого *зеленого поля*, зверху *синього неба*... (Процюк 2020: 123);

- Не має *природа* такої речовини, що відновлює *політ*. На тих *полях* хоровод мавок, що може залоскотати й замордувати цнотливого юнака... Тільки маковими *полями* кохання...ночами бродять привиди...споруджений велетенський апарат для гемодіалізу (Процюк 2020: 145).

- ...по всьому СРСР відловлювали солдат-калік, безруких героїв, безногих мучеників, тих, яких покинув розум від побаченого й від жіночої зради, вивозили їх у прекрасні *поля* – деколи ще влаштували бенкет, частіше ні, бо післявоєнній країні треба на всьому економити...(Процюк 2020: 152)

- Коли був щасливий з нею, то були чужі квартири, липнече *поле*, клаптик неба над головою (Процюк 2020: 164);

- ... диким нічним *полем* бродив різник із закривавленою сокирою. ... примари любові, які добивав різник; привиди були наповнені життєствердністю сонця; як перевертні-вовколуди, утративши свій весняний цвіт, літній розквіт і навіть підтрону красу осіннього занепаду, втікали до таких же цвітозагублених...(Процюк 2020: 183).

Мовною моделлю навколо лексеми *земля* є: дієслово *очищатися* та іменники: *тіла, пишиці, докілья, злива, смерть, холод, болото, сонце, небо*:

- Падали на *землю*; Їхні голі тіла котилися *землею* й пшеницями (Процюк 2020: 56);

- Федору таки здається, що все *докілья* живе й має власну мову. Але цього холодного літа щось забагато наглих *злив*. Може, то *земля* мусить так довго очищатися після *смерті*...? (Процюк 2020: 57);

- На їхній любові тримається ця *земля*. І буде триматися і нині, і присно, і вовіки віків (Процюк 2020: 77);

- То лицемірне, то налякане, як обличчя параноїка, квітнече *небо* кокетувало. *Земля* була переповнена пробудженням. *Сонце* докидало в людські серця нових сподівань і фантазій. Великий спокій ніколи б не створив великої війни. Замість неї повсюдно б раділи галявини щастя. Острівків радощі. Держави процвітаня філософії (Процюк 2020: 96);

- Не розумів, звідки береться той дух, у цьому *холоді й болоті*, між суворими й часто нервовими друзями...свічечка нагинається *до землі*, але не гасне, ніколи не гасне, хіба аж у тій страшній масакрі, про яку не хочеться й згадувати, коли небо падало на *землю*, а земля підіймалася *до неба* (Процюк 2020: 127);

- Нічийна *земля* й випалений простір – ось що повинно залишитися від опортуністичних відступників (Процюк 2020: 189);

Отже, на прикладах з твору парадигма *пісок-поле-земля* розширяється надзвичайно найбільше за допомогою іменників та прикметників, зрідка – дієслів. Іменниково-прикметникова складова є основною для формування образності твору. Відсутність дієслівного компоненту додає у сприйнятті роману статичності, сталості, завмирання часу.

Проте контекстуально ця парадигма має ще одне «коло розширення» - ті лексичні одиниці, без яких сприйняття парадигми *пісок-поле-земля* було б неповним; за допомогою такого додаткового шару виникає завершене сприймання навколишнього світу (природи), почуттів героїв твору, сприйняття тексту читачем (*вітер, сонце, тепло, небо, вода, повітря, рослини (дерева, квіти), ліс, яр, пустеля, тварини, птахи, жуки, п'явки*):

- Без *вітру* і *сонця* вони перетворювалися на вмістилище жаху...(Процюк 2020: 47);

- Надихані настоящим на *рослинах повітрі* (Процюк 2020: 56);

- *Небо* не буває радянським, подумав Федір. *Вільні птахи* над Києвом не знають про державні кордони; доблесні радянські чекісти ще не саджають *птахів* у тюрми (Процюк 2020: 75);

- Але *небо* не відповідає за війни. *Небо* не буває провінційним чи бездержавним. Воно однакове над головами комуністів і капіталістів (Процюк 2020: 99);

- Також у *лісі* не зустрінеш ні радянського прапора, ні серпа з молотом. *Ліси* і *яри* ще зберігають якусь цнотливість своїх первісних душ. *Ліси* ще зберігають дівочу незайманість і відпірність від радянської зарази, що заповнює собою кожен клаптик нашої *землі*, занечищуючи її так... (Процюк 2020: 105);

- Ще трошки – і могли б зацвісти *дерева*, наперекір партійній волі. Жодні *жуки* чи *п'явки* не можуть стояти на шляху людини до щастя! (Процюк 2020: 119);

- Грудневе *тепло* має якусь магнетичну підступність. Щось гібридне. Також це *тепло* дає додаткові, уже приспані шаром років, відмов і розчарувань, сподівання на нові закоханості, на нову правду, якої ми ще не знали. *Сонця!* Жіночої ласки! *Тепла!* Любові! І музики, музики, музики! (Процюк 2020: 122);

- ...ніби її душа витає над цим *лісом*, над *балками* і *яругами*, не даючи йому поки що випити білого порошку або пустити собі кулю у скроню (Процюк 2020: 126);

- Але ніхто, ніде й ніколи не стерпить порожнечі – і знову ростуть *польові квіти* й *папороть*... (Процюк 2020: 146);

- Почувалася, ніби серед *пустелі* хтось раз на кілька днів давав їй випити цілющої *води*... а потім мордував безперервною спрагою.. обіцяючи *воду*. А *пустелі* – ні кінця ні краю... (Процюк 2020: 165);

- Вони (москалі) ж не примусять співати німого! Будуть рости *квіти* (вони не примусять *квіти* співати гімн), будуть вільні *тварини*... Москалі не зможуть примусити *небесні хори* разом з серафимами та херувимами виконувати гімн СРСР! (Процюк 2020: 174-175).

Присутність природних елементів у моделі *щастя-нещастя* є доказом життєвої необхідності для головного героя роману: «Коли був щасливий з нею, то були чужі квартири, *липнєве поле*, *клаптик неба* над головою. Коли було щастя, влада і комфорт навіть не ночували. Коли була влада і комфорт, щастя вислизнуло й кудись полетіло, залишивши Федора віч-на-віч із розкішним кабінетом зі шкіряним кріслом і нещирими панегіриками людей, дотичних до музики» (Процюк 2020: 164):

Щастя

чужі квартири

липнєве поле

клаптик неба

влада і комфорт навіть не ночували

Нещастя

влада і комфорт

розкішний кабінет

шкіряне крісло

нещирі панегірики людей

Роман Степана Процюка «Пальці поміж піском» має три лінії: особисте життя героя, його суспільне становище та історико-політичне оточення. Перші дві лінії характеризуються використанням загальноживаної лексики, де парадигма *пісок-поле-земля* є невід'ємною частиною, проходить наскрізною лінією по всьому роману; остання ж історико-політична лінія настільки штучна, що авторові довелося досить вдало застосувати новотвори: *повнорадісні* (Процюк 2020: 58), *марксолософ* (Процюк 2020: 69), *селоборці* (Процюк 2020: 72), *кумачево-молоткастий* (Процюк 2020: 74), *цінний дапамагач* (Процюк 2020: 93), *зіркарі-свастикарі* (Процюк 2020: 98), *псевдобойвкарі* (Процюк 2020: 107), *цвітозагублені*, *перевертні-вовколюди* (Процюк 2020: 183).

Результатами дослідження стали окреслені парадигматичні та навколопарадигматичні моделі у романі Степана Процюка «Пальці поміж піском». Проаналізовано окремі елементи парадигми *пісок-поле-земля* з використанням етимологічного аналізу. Кожен елемент проілюстровано прикладами з твору, що дало підстави стверджувати про розширення значеннєвих полів парадигми у площині роману.

Аналіз мовних парадигм у літературних творах сучасних письменників є невід'ємною частиною лінгвістичного аналізу художнього тексту: характеризує

сучасних стан літературної мови, розширює функціонування лексико-семантичних груп української мови, збагачує мовлення читача тощо. Іменниково-прикметникова складова парадигми має вплив на формування образів роману, дієслівна – на статичність подій в ньому.

У **перспективі** дослідження мови сучасного роману - одне з джерел вивчення поточного стану лексичного складу сучасної літературної української мови; парадигматичні системи, виділені у творах можуть бути ґрунтовно проаналізовані у подальших дослідженнях із лексикології, лексикографії, семантики мови, літературознавства, психолінгвістики тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Баран – *Баран Є.* Туґа за міражами. URL: <http://zolutapektoral.te.ua/evhen-barantuha-za-mirazhamy> (дата звернення: 03.06.2022).
- Боронь, 2002 – *Боронь Олександр.* «Філологічна» проза Степана Процюка. Слово і час. 2002. №5. С.59–61.
- Виноградов, 1972 – *Виноградов В.В.* Русский язык: Грамматическое учение о слове. М., Л.; 1972. 616 с.
- Гурдуз, 2020 – *Гурдуз Андрій.* Концепт *води* в романі Олени Печорної «Химерниця», Філологічні трактати: Том 12, № 1. 2020. С. 42–48.
- ЕСУМ, 1985 – Етимологічний словник української мови: В 7 т. Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ: Наукова думка, 1985–2012.
- Зотова та інші – *Зотова В.Г., Гурдуз К.О., Носенко О.О.* Роман Степана Процюка «Інфекція»: поетикальні маркери. URL: http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/2331/1/zotova_86_97.pdf (дата звернення: 03.06.2022).
- Качак, 2018 – *Кочак Тетяна.* Проза Степана Процюка для дітей та юнацтва. *Слово.* №5.2018. С. 51–57.
- Коваль, 2015 – *Коваль Ната.* Степан Процюк: «Письменник без любові – механічна лялька». *Українська мова та література.* 2015. № 7–8. С. 8–14.
- Кочан, 2008 – *Кочан І.М.* Лінгвістичний аналіз тексту: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 423 с.
- Кочерган, 2008 – *Кочерган М.П.* Загальне мовознавство. Підручник. Київ: ВЦ «Академія». 2008. 464с.
- Парадигма – Парадигма. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення 05.06.2022).
- Процюк – Процюк Степан: «Мої герої є значно більшими невротиками, ніж автор» URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/stepan_protzyuk_moyi_geroyi_e_znachno_bilshimi_nevrotikami_nizh_avtor.html (дата звернення 05.06.2022).
- Процюк, 2020 – *Процюк Степан.* Пальці поміж піском (роман). Київ: «Наш формат». 2020. 224с.
- Стежко, 2021 – *Стежко Юрій.* Методологія лінгвістичних досліджень в імперативах постмодернізму, Філологічні трактати: Том 13, № 1. 2021. С.100–110.
- Фенько, 2018 – *Фенько Н.І.* Колір справжності Степана Процюка: інтелект-реліз / укладач Н. І. Фенько; Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олеся Гончара. Полтава, 2018. 16 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Fenko_Nataliia/Kolir_spravzhnosti_Stepana_Protsiuka_intelekt-reliz.pdf. (дата звернення 03.06.2022)

REFERENCES

- Baran – *Baran Ye.* Tuha za mirazhamy. URL: <http://zolutapektoral.te.ua/evhen-barantuha-za-mirazhamy> (data zvernennia: 03.06.2022).

- Boron 2002 – *Boron Oleksandr*. (2002). «Filolohichna» proza Stepana Protsiuka. *Slovo i chas*. 2002. №5. pp.59–61.
- Vinogradov 1972 – *Vinogradov V.V.* (1972). *Ruskii yazyk: Gramaticheskoe uchenie o slove*. M., L.; 1972. 616p.
- Hurzuz 2020 – *Hurzuz Andrii* (2020). Kontsept *vody* v romani Oleny Pechornoï “Khymerntsia”, *Filolohichni Traktaty*: Tom 12, № 1. 2020. pp. 42–48.
- ESUM 1985 – *Etymolohichni slovnyk ukrainskoi movy*: in 7 v. Edit.: O. S. Melnychiuk (chief editor), V.T. Kolomiets, O.B.Tkachenko. AN URSR. Inst. movoznavstva im. O.O. Potebni. Kyiv: Naukova dumka, 1985 – 2012.
- Zotova ets, – *Zotova V.H., Hurduz K.O., Nosenko O.O.* Roman Stepana Protsiuka “Infektsia”: poetykalni marker Avialable at: http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/2331/1/zotova_86_97.pdf (data zvernennia: 03.06.2022).
- Kachak, 2018 – *Kachak Tetiana* (2018). Proza Stepana Protsiuka dlia ditei ta yunatstva. *Slovo*. №5. 2018. pp. 51–57.
- Koval, 2015 – *Koval Nata* (2015). Stepan Protsiuk: “Pysmennyk bez liubovi – mehanichna lialka”. *Ukrayinska mova ta literatura*. 2015. № 7–8. pp. 8–14.
- Kochan, 2008 – *Kochan I.M.* (2008). *Linhvistychnii analiz tekstu: Navch.pos.* K.: Znannia, 2008. 423 s.
- Kocherhan 2008 – *Kocherhan M.P.* (2008). *Zahalne movoznavstvo*. Pidruchnyk. Kyiv: VTS “Akademia”. 2008.464p.
- Paradyhma – Paradyhma. Avialable at: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (data zvernennia 05.06.2022).
- Protsiuk – *Protsiuk Stepan*: “Moi heroi ye znacno bilshymy nevrotykamy, nizh avtor”. Avialable at: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/stepan_protzyuk_moyi_geroyi_e_znachno_bilshimi_nevrotykami_nizh_avtor.html (data zvernennia 05.06.2022).
- Protsiuk, 2020 – *Protsiuk Stepan* (2020). *Paltsi pomizh piskom (roman)*. Kyiv: “Nash format”. 2020. 224p.
- Stezhko, 2021 – *Stezhko Yurii* (2021). Metodolohia linhvistychnyh doslidzhen v imperatyvah postmodernizmu, *Filolohichni Traktaty*: Tom 13, № 1. 2021. pp.100–110.
- Fenko 2018 – *Fenko N.I.* *Kolir spravzhnosti Stepana Protsiuka: intelekt-reliz / ukladach N.I.Fenko; Poltavska oblasna biblioteka dlia yunatstva im. Olesia Honchara.* Poltava, 2018. 16 s. Avialable at: [https://shron1.chtyvo.org.ua/Fenko Nataliia/Kolir spravzhnosti Stepana Protsiuka intelekt-reliz.pdf](https://shron1.chtyvo.org.ua/Fenko_Nataliia/Kolir_spravzhnosti_Stepana_Protsiuka_intelekt-reliz.pdf). (data zvernennia 03.06.2022)

Received: 20 March, 2022